

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

**KRZYDLINA
MAŁA**

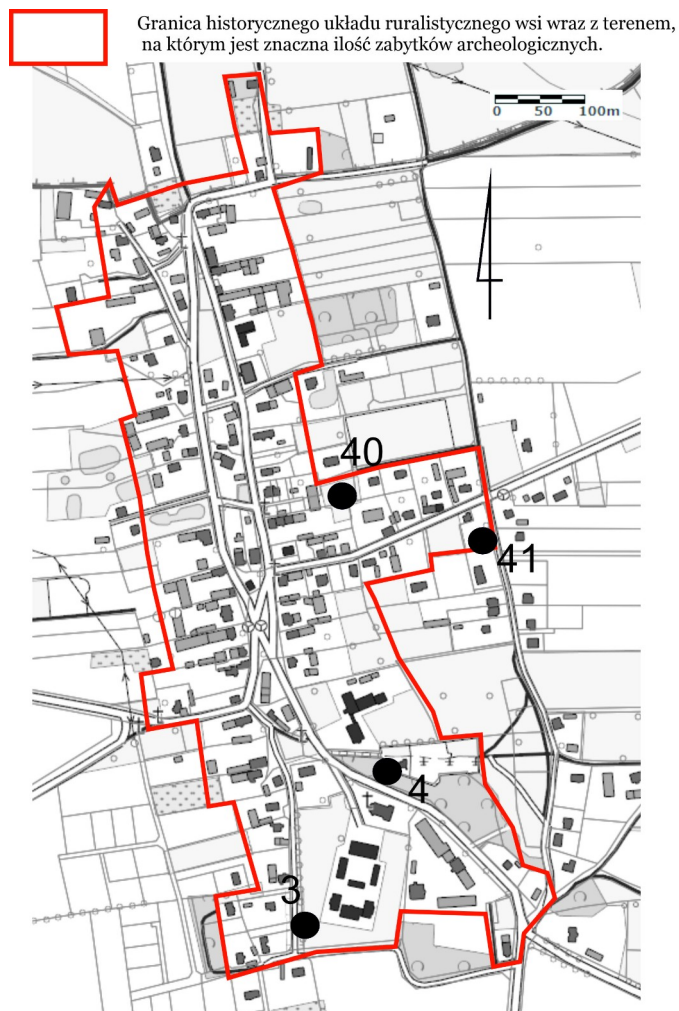
1. Nazwa

**Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków
archeologicznych**

2. Czas powstania

**pradzieje, ok. XII w., 1209, 1311,
1376, 1833, 1842, 1945**

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **WOŁOWSKI**

Gmina **WOŁÓW**

6. Współrzędne geograficzne

51°17'54"N 16°32'23"E

7. Użytkowanie obecne

**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: 1209 r. - Cridlinas, Cridlina; 1293 r. - Cridlina; 1376 r. - Cridal; ok. poł. XVIII w. do 1945 r. - Klein Kreidel. **Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi:** Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy polskiej-pierwotnej. **Historia wsi i dóbr:** W XII w. Krzydlina Mała i Wielka oraz Stobno należą do kasztelanii Głogowskiej. W dnia 10 maja 1209 r. książę Henryk Śląski wydzielił dobra, w tym obie Krzydliny, które klasztor Na Piasku we Wrocławiu pragnął osadzić na prawie niemieckim. W 1221 r. Książę Henryk I na prośbę opata klasztoru Na Piasku we Wrocławiu nadał prawo niemieckie pewnej liczbie wsi, w tym m. in. trzem wsiom o nazwie Krzydlina. Później te wsie nazywały się: Krzydlina Mała i Wielka oraz Constantini (Konstantin). Krzydlina Mała posiadała 42 włóki; sołtys otrzymywał z tego 6, a kościół 2 wolne włóki. Ponadto istniał tu folwark, należący do klasztoru na Piasku we Wrocławiu, który w 1293 r. został powiększony o 5 włók zakupionych od chłopów. W 1293 r. wymieniany jest nowy, ceglany kościół w Krzydlinie Małej. W dniu 29 kwietnia 1293 r. książę Henryk Głogowski uwolnił klasztor Na Piasku we Wrocławiu od czynszu z 5 włók, położonych przy tym kościele. W 1311 r. Krzydlina Mała wraz z Krzydliną Wielką oraz nieistniejącą wsią Constantin została sprzedana przez klasztor Na Piasku we Wrocławiu. Klasztor musiał pozbyć się części swych dóbr, ażeby odzyskać inne, roztrwonione przez opata Mikołaja. W 1317 r. Krzydlina Mała wraz z innymi wsiami zostaje odstąpiona przez książąt Henryka i Przemka Głogowskich Bolesławowi Legnicko-Brzeskiemu w zamian za zrzeczenie się przez niego roszczeń do innych wsi i dóbr. 8. W dniu 07. 1324 r. Książę Konrad I Oleśnicki przekazał Wołów wraz z wsiami: Stobnem, Krzydliną Małą i Wielką dożywotnio Wernherowi von Pannewitz, który w ten sposób stał się pierwszym starostą książąt oleśnickich w Wołowie. W 1333 r. Kościół w Krzydlinie Wielkiej zostaje wcielony do kościoła parafialnego w Krzydlinie Małej. W 1376 r. w dokumencie kardynała Johanna od św. Marka wzmiankowany jest kościół i probostwo w Krzydlinie Małej. W 1431 r. po przejściu Husytów wieś była tak zniszczona, że jeszcze przez długi okres czasu wiele gospodarstw nie podniosło się z ruin. W 1830 r. wieś w okręgu wołowskim. Do wsi należy młyn wodny *Neudeckmuhle*. od 1833 r. tutejszemu katolickiemu kościołowi parafialnemu zostaje podporządkowany kościół filialny - pomocniczy w Krzydlinie Wielkiej. W 1845 r. Krzydlina Mała wraz z Krzydliną Wielką należy do porucznika Mentzefa. W 1842 r. sprzedano obie wsie za 70400 Rtl. Do Krzydliny Małej należy młyn wodny *Neudeckmuhle*. Tutejszy kościół katolicki jest kościołem parafialnym. Przydzielony jest doń jeden kapelan. Nabożeństwa odbywają się na zmianę z kościołem w Krzydlinie Wielkiej. W latach 1873, 1891, 1912, 1937 - Krzydlina Mała należy administracyjnie do okręgu wołowskiego. We wsi istnieje majątek oraz sołectwo dziedziczne. W 1912 oraz w 1937 r. tutejszy majątek ma status majątku rycerskiego. Wieś wielodrożnica o zasadniczym układzie ulicowym o osi północ - południe, położona u podnóża niewielkiego wyniesienia i wspinająca się na południową część. Część ulicowa posiada wydłużone, wielodzielne nawsie. W części południowej znajduje się usytuowany na wzgórzu cmentarz z wieżą i pozostałościami kościoła, ponadto zespół klasztorny oo. Klarętyńów.

Wykaz stanowisk archeologicznych: 16/40/75-24 ślady osadnictwa-epoka kamienia, kultura łużycka, pradzieje, średniowiecze. 17/41/.75-24 ślady osadnictwa- pradzieje, średniowiecze. 25/3/76-24 ślady osadnictwa- pradzieje, średniowiecze. 26/4/76-24 ślady osadnictwa- wczesne średniowiecze, średniowiecze.

Bibliografia: • Richard Junke: Wohlau, Geschichte des Furstentums und des Kreises von ..., Wurzburg 1965, GŚŁ 50212 II, [RJ 1965] • Knie J.: Alphabetisch-statistisch-topographische Ubersicht der Dorfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der konigliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845 [K. 1845, s.]

• Regesty Śląskie, pod redakcją Waclawa Korty, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5(1360), Wrocław 1992

• Schlesisches Giiter-Adressbuch. Verzeichnis samtlicher Rittergueter und selbständigen Gutsbezirke, sowie der grosseren Landguter der Provinzen Nieder- und Oberschlesien Breslau 1891,1912, 1937 •Wytyczne konserwatorskie do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wołów, Wrocław 2000 • Zimmermann F. A., Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Brieg t. IV 1785; t.VII 1787 **Materiały kartograficzne:** • Messtischblatt, pomiar 1887, nowelizacja 1929, wydanie 1937-1940

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych. Inwestycje wymagające prac ziemnych. **Postulaty konserwatorskie:** Utrzymanie układu wsi, zachowanie dominant (zespoły kościelne), skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu klasztornego i cmentarza wraz z prowadzącą do cmentarza aleją.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023
Justyna Kość